

ทุเรียน

ดร.นพรัตน์ บำรุงรักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์

คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มอ.ปัตตานี

ทุเรียนเป็นไม้ผลที่คนไทยทั่วไปรู้จักมานาน มีหลักฐานของนิโกลาสแซร์แวงส บันทึกไว้เมื่อปี ค.ศ. ๑๖๘๒ คือประมาณ ๓๐๐ ปีมาแล้วว่า “คนสยามชอบกินทุเรียนมากที่สุด” นอกจากนี้ในอดีตยังมีหลักฐานอื่นที่บันทึกโดยชาวต่างชาติ ที่แสดงว่า ทุเรียนเป็นผลไม้เมืองร้อนที่มีราคาแพงมาก (ไพโรจน์, ๒๕๑๓) เช่นในปี พ.ศ. ๒๓๕๗ รัฐบาลเกษียณทุเรียนต้นละ ๑ บาท ในขณะที่มะม่วง มังคุด ขนุน เก็บเพียงต้นละสลึงเดียว ในปัจจุบันทุเรียนยังคงครองความยิ่งใหญ่ของผลไม้ คือในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ไทยส่งทุเรียนออกมากที่สุดในโลก คือ ส่งออกประมาณ

๓,๔๖๘ ตัน นำรายได้เข้าประเทศ ๑๖๐ ล้านบาท ตลาดที่รับซื้อทุเรียนไทยได้แก่ ออสเตรเลีย สิงคโปร์ มาเลเซีย ญี่ปุ่น และยุโรป ในภาคใต้ของเรามีพื้นที่ปลูกทุเรียนประมาณหนึ่งแสนหกหมื่นไร่ โดยที่จังหวัดชุมพรและนราธิวาส ปลูกกันมากที่สุด จังหวัดละประมาณสามหมื่นไร่

คนไทยส่วนใหญ่ชอบกินทุเรียน มีส่วนน้อยที่ไม่สามารถทนกลิ่นทุเรียนได้ ในด้านความนิยมทุเรียนของชาวยุโรปและอเมริกาในอดีตที่ผ่านมามีน้อย จนถึงขั้นรังเกียจกลิ่นและรสของทุเรียนกันเลยทีเดียว จากบันทึกเก่า ๆ ของชาวยุโรปที่เคยมาเยือน

ซีกลอตตะวันตกในเอกสารต่าง ๆ กล่าวว่า “กลิ่นของทุเรียนเหมือนกับกลิ่นแดงโมในห้องน้ำสาธารณะ” บางคนก็บรรยายว่า “เหมือนกับกลิ่นมขันและปลาเน่า” สำหรับคนที่ชอบกินทุเรียน ก็เขียนว่า “หากท่านได้ลองชิมทุเรียนแล้วเป็นการยากมากที่จะหยุดกินต่อไป มันคุ้มค่ากับการเดินทางไปเยี่ยมซีกลอตตะวันตกที่เดียว” จะเห็นได้ว่าชาวยุโรปบางคนก็ชอบกินทุเรียน การที่สมัยก่อนมีบางคนรังเกียจทุเรียน อาจเป็นเพราะสมัยนั้นหาทุเรียนดี ๆ ยาก และไม่รู้จักวิธีกิน คงกินแต่ทุเรียนป้ำ ซึ่งเป็นทุเรียนห่า แต่ในปัจจุบัน มีพันธุ์ดี ๆ มาก ถ้าฉีกกินในเวลาที่เหมาะสม

สมแล้ว ชาวต่างชาติเหล่านั้นอาจเปลี่ยนใจ และที่เป็นอยู่ชาวยุโรปจำนวนมากชอบรสชาติของทุเรียนพันธุ์ชะนี กบ และก้านยาว เมื่อนำประเทศออสเตรเลียก็มีการปลูกทุเรียนกันบ้างแล้ว ทำให้หลายคนเป็นห่วงว่าตลาดทุเรียนจะถูกแบ่งไป แต่ถ้าคิดให้รอบคอบแล้วก็ไม่จำเป็นต้องเป็นห่วงขนาดนั้น เพราะต้นทุนการผลิตสูง เนื่องจากค่าแรงเขาสูงมากนั่นเอง ราคาของเขาสูงของเราไม่ได้แน่นอน

แหล่งกำเนิดและพันธุ์ต่าง ๆ ของทุเรียน

ในประเทศไทย มีทุเรียนออกสู่ตลาดมากในเดือนพฤษภาคม ถึงมิถุนายน เป็นผลไม้ที่มีราคาเนื้อสีเหลือง กลิ่นหอม รสหวาน และมัน คนไทยส่วนใหญ่นิยมบริโภคทุเรียนสด และก็มีบางส่วนนิยมบริโภคผลิตภัณฑ์จากทุเรียน หรือมีทุเรียนเป็นส่วนประกอบ เช่น ทุเรียนกวน ไอศกรีมทุเรียน ตลอดจนข้าวเหนียวน้ำกะทิทุเรียน เป็นต้น

ทุเรียนเป็นพืชในวงศ์ (family) Bombacaceae คือเป็นพวกเดียวกับนุ่น และจิว สำหรับทุเรียนที่เราใช้บริโภคทั่วไปเรียกกันว่าทุเรียนปลูกมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Durio zibethinus* Murr. ทุเรียนปลูกนี้ปัจจุบันมีหลายพันธุ์ ซึ่งจะได้อีกถึงในเนื้อหาส่วนใหญ่ของบทความนี้ นอกจากทุเรียนปลูกแล้วยังมีทุเรียนชนิดอื่นที่อยู่ในสกุล (Genus) เดียวกัน แต่ไม่เหมาะที่จะใช้บริโภคเช่น ทุเรียนคอน ทุเรียนนกก และทุเรียนป่า นายเบอร์คิล (Burkil, 1966) รายงานว่า ในคาบสมุทรมลายูรวม

ทั้งไทยมีทุเรียนอยู่ ๗ ชนิด บางชนิดมีประโยชน์เพื่อทำไม้ บางชนิดเป็นยาและบางชนิดออกผลบริเวณโคนต้น เป็นอาหารของสัตว์ป่า

เรื่องแหล่งกำเนิดทุเรียนนั้น ได้มีการกล่าวกันไปต่าง ๆ นานาแล้วแต่ชาติใด หรือผู้ใดเขียนตำรา เช่น เมื่อพบทุเรียนทั่วไปในป่าประเทศมาเลเซีย แถวรัฐเปรัก ปะหัง กลันตัน ก็เดาเอาว่าทุเรียนมีแหล่งกำเนิดในมาเลเซียนั่นเอง พระยาแพทยพงศาวตฺยวิสุทธาธิบดี (สุน์ สุนทรเวช) เคยเล่าไว้ว่า ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๔ คือร้อยปีก่อน มาแล้ว ท่านเดินทางมาจากอินเดีย กะว่าจะไปจับทุเรียน และเรือเมล์ที่สิงคโปร์ ได้พบเห็นทุเรียนขึ้นเป็นป่าไม้ทั่วไป มีการโค่นทุเรียนเพื่อสร้างสวนยางและส่งไม้ทุเรียนมาขายเมืองไทยด้วย เรียกว่า “ไม้สิงคโปร์” แสดงว่าในประเทศสิงคโปร์ก็เคยเป็นแหล่งของทุเรียนมาก่อนเหมือนกัน ส่วน Koster-mans (๑๘๕๘) ได้บรรยายไว้ว่า “ทุเรียนปลูก อาจจะมีกำเนิดแถวบอร์เนียว หรือในสุมาตรา แล้วไปแพร่หลายนอกแหล่งกำเนิดของมัน จนในหลายแห่งได้กลายเป็นไม้ป่าไปเลยก็มี” บุคคลผู้นี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับทุเรียนไว้มาก เขาพบว่าสกุล *Durio* มีถึง ๒๗ ชนิด (Species) ด้วยกัน ในจำนวนนี้มีอยู่ในบอร์เนียว ๑๘ ชนิด สุมาตรา ๗ ชนิด มาลายา ๑๑ ชนิด (รวมภาคใต้ของไทย) ส่วนในพม่า ชีลอน ชะวา ฟิลิปปินส์ และประเทศไทย (เหนือออกคอคกระ) ประเทศละ ๑ ชนิด อย่างไรก็ตาม ภาคใต้ของไทยมีมากกว่า ๑ ชนิดแน่ เพราะกรมป่าไม้เคย

รายงานว่ามีทุเรียนอื่นอีกเช่นที่กล่าวมาแล้ว ทุเรียนเหล่านี้ได้แก่

ทุเรียนคอน (*D. malaccensis* Planch) ทุเรียนชนิดนี้ มีดอกออกทั่วลำต้นและบนกิ่ง แม้ตามกิ่งเล็ก ๆ ก็พบดอก ช่อดอกสั้น และไม่แตกแขนงมาก กลีบเลี้ยงยาว ๓ ซม. ลักษณะโคนใหญ่ ปลายแหลม และกลีบเลี้ยงร่วงเมื่อดอกบาน กลีบนอก ๕ กลีบ แยกเป็นอิสระ ไม่รวมกันเหมือนทุเรียนปลูก กลีบในหรือกลีบดอกสีขาว ก้านเกสรตัวเมียยาวกว่าก้านเกสรตัวผู้ ผลสีแดงค่อนข้างกลม เนื้อบางและหุ้มเมล็ดเพียงครึ่งเดียว ไม่ใช่สำหรับบริโภค

ทุเรียนนกก (*D. giffithii* Bakh) ดอกเล็ก ออกอยู่โดดเดี่ยว หรืออาจพบ ๒-๓ ดอกรวมกัน กลีบเลี้ยงสีเขียว แยกเป็น ๒ แฉก ปลายค่อนข้างแหลมกลีบดอกสีขาวอมเหลือง หรืออมเขียว และจะเปลี่ยนเป็นสีส้ม หลังจากผ่านระยะผสมเกสร ก้านเกสรตัวผู้ต่างแยกออกจากกันเป็นอิสระ (ส่วนทุเรียนปลูก ก้านเกสรตัวผู้รวมกันที่โคนแล้วไปแยกที่ปลาย) ผลมีลักษณะหัวท้ายเรียวตรงกลางป่อง เส้นผ่าศูนย์กลางของผลประมาณ ๒ ซม. ผลมักแตกค้าง เมล็ดมีลักษณะเป็นสามเหลี่ยมสีดำเป็นมัน เนื้อบางมีสีส้มหรือแดง และหุ้มเมล็ดเพียงส่วนล่างเท่านั้น อาจารย์เต็ม สมิตินันท์ (๒๕๒๓) บันทึกว่ามีทุเรียนนกกที่พบในประเทศไทยอีกสกุล คือ *D. lowianus* Scott.

ทุเรียนป่า (*D. pinangianus* Ridley) เป็นต้น ไม้เล็ก กิ่งก้านยาวเรียว ช่อดอกแตกสาขาน้อยหรือไม่

แตกเลย ตามบริเวณโคนต้นบางครั้งพบ ๒-๓ ดอก สำหรับกลีบดอกที่ปลายกลีบเป็นแฉกสีชมพู ผลค่อนข้างเป็น เส้นผ่าศูนย์กลาง ๖ ซม. เนื้อสีชมพู ไม่มีรสชาด เนื้อหุ้มทั่วเมล็ด นอกจากสกุลนี้ในประเทศมาเลเซียยังพบทุเรียนสกุลอื่น ๆ อีก ที่มีลักษณะแตกต่างออกไป เช่น *D.graveolens* (ไม่มีกลิ่น), *D.kutejensis* (หนามอ่อนนิ่มสะดวงในการจับถือ)

สำหรับชื่อที่ใช้เรียกทุเรียนนั้น มีชื่อเรียกคล้าย ๆ กันเกือบทุกประเทศ เช่น ดูเรียน ดูรีน เดอเรียน เป็นต้น เข้าใจว่าคงมีรากศัพท์มาจากคำว่า "Duri" ในภาษามลายูซึ่งแปลว่า "หนาม" เมื่อเติมปัจจัยอัน (an) ลงไปกลายเป็น Durian หรือทุเรียน หมายถึงผู้มีหนามอย่างไรก็ตามมีคนไทยบางท่านสันนิษฐานว่าน่าจะมาจากคำว่า "ทุลเรียน" แล้วกลายเป็น ทุเรียน ซึ่งเรื่องนี้ ผู้เขียนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งเพราะชื่อพืชต่าง ๆ ในภาคใต้จำนวนมากเรียกคล้ายกัน ทั้งในอินโดนีเซีย มาเลเซีย และประเทศไทย และอาจเป็นไปได้ว่าชื่อผลไม้เหล่านี้คงมีชื่อเรียกเหมือนกัน ตั้งแต่อาณาจักรศรีวิชัยมาแล้ว

มีผู้สันนิษฐานเกี่ยวกับที่มาของทุเรียนในประเทศไทยแตกต่างกันออกไป บ้างก็ว่าถิ่นเดิมอยู่ทางตอนใต้ของพม่า แล้วแพร่เข้าสู่ประเทศไทยและมาเลเซีย บางคนก็เชื่อว่าทุเรียนกรุงเทพฯไปจากทางภาคใต้ แล้วมีการเปลี่ยนสายพันธุ์มากขึ้น เนื่องจากปลูกจากเมล็ดสำหรับพันธุ์ ๆ ก็เก็บขยายกันต่อ

ดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้เขียนเชื่อว่าข้อสันนิษฐานทั้งหลายเป็นไปได้ทั้งสิ้น และที่แน่นอนที่สุดคือแหล่งกำเนิดของทุเรียน (Center of origin) อยู่ในประเทศบริเวณเอเชียอาคเนย์แล้วมีการแพร่กระจายโดยอาศัยคนหรือสัตว์ชนิดต่าง ๆ จนทั่วบริเวณดังกล่าว ในสมัยก่อนทุเรียนพันธุ์ดีในประเทศไทยไม่มีที่พันธุ์ แต่หลังจากน้ำท่วมใหญ่บริเวณกรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ และ พ.ศ. ๒๔๘๕ แล้ว ทำให้ทุเรียนล้มตายมาก การหากิ่งตอนมาปลูกใหม่ทำได้ยาก ชาวสวนจึงเอาเมล็ดมาเพาะทำให้เกิดพันธุ์ใหม่ แล้วคงมีการผสมข้ามพันธุ์กันบ้าง ก็เลยตั้งชื่อกันแปลก ๆ เช่น ตามชื่อผู้เพาะหรือแหล่งเพาะครั้งแรก ทุเรียนพันธุ์ดีมีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับทั่วไปมีประมาณ ๒๐๐ ชนิด ในจำนวนนี้ กรมส่งเสริมการเกษตรได้แบ่งพันธุ์ทุเรียนออกเป็น ๖ กลุ่มคือ

๑. พันธุ์กบ เช่น กบแม่เผ่า กบเล็บเหยี่ยว กลีบสมุทร กบตาขำ กบเหมราษ กบสีชมพู กบขุนแผน กบเจ้าคุณ และฉัตรทอง เป็นต้น
  ๒. พันธุ์ทองย้อย ได้แก่ ทองย้อยฉัตร นมสวรรค์ สีนสมุทร ฉัตรเงิน ฉัตรสีดา และธรมีไหว
  ๓. พันธุ์ก้านยาว ได้แก่ ก้านยาวศรีสุวรรณ ก้านยาววัดสัก
  ๔. กำป็น ได้แก่ กำป็นขาว กำป็นแดง ชายมะไฟ และสีนาก
  ๕. รวง ได้แก่ รวงเขียว รวงทอง ชะนี แดงรัศมี และขำมะหวาด
  ๖. เบ็ดเตล็ด ได้แก่ อีหนัก และกระเกด
- ปกติแล้วทุเรียนพันธุ์ดี มี

ลักษณะผลใหญ่ ทุโต เนื้อหนา เมล็ดลีบเล็ก รสหวานมัน ลำต้นไม่โตนัก ส่วนทุเรียนปักษ์ใต้ที่นำมาทำทุเรียนกวนนั้น มีผลเล็กแต่ดก เมล็ดโต เนื้อน้อยแต่รสหวาน จากพันธุ์ทุเรียนทั้งหมดที่กล่าวถึง อาจแบ่งตามอายุการตกผล คือเริ่มตั้งแต่ปลูกจนตกผลครั้งแรก ได้เป็น ๓ พวกใหญ่ ๆ (กรมอาชีวศึกษา, ๒๕๒๔) คือ

ก. ทุเรียนพันธุ์เบา ตั้งแต่ปลูกจนตกผลใช้เวลา ๔-๕ ปี เช่น ลวง ชะนี ชมพูศรี หมอนทอง

ข. ทุเรียนพันธุ์กลาง ใช้เวลาปลูก ๕-๖ ปี จึงจะตกผล เช่น ก้านยาว กบ ฉัตรสีนาก ชายมะไฟ กระดุมทอง

ค. ทุเรียนพันธุ์หนัก ใช้เวลาในการปลูกมากกว่า ๖ ปี จึงจะตกผล เช่น กำป็น ทองย้อยฉัตร ถ้าจะแบ่งทุเรียนโดยนับเวลาตั้งแต่เริ่มผลิดอกจนเก็บผลได้ ก็แบ่งได้ ๓ พวก เช่นกันคือ

ก. ทุเรียนประเภทพันธุ์เบา ในภาคกลางจะออกดอกประมาณ ต้นเดือนธันวาคม จะเก็บได้ใบกลางเดือนพฤษภาคม ระยะเวลาตั้งแต่ผลิดอกจนกระทั่งตัดได้ใช้เวลา ๑๕๓-๑๖๕ วัน เช่น กระดุมทอง ลวง ชะนี ชมพูศรี

ข. ทุเรียนประเภทพันธุ์กลาง เริ่มผลิดอกประมาณกลางเดือนธันวาคม ดอกจะบานประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ และจะตัดผลได้ประมาณต้นเดือนมิถุนายน ระยะเวลาตั้งแต่ผลิดอก จนกระทั่งดอกบานใช้เวลา ๖๐ วัน และระยะเวลาจากผลิดอกจนกระทั่งเก็บเกี่ยวได้ใช้เวลาประมาณ ๑๘๒-๑๙๐

วัน เช่น ทุเรียนพันธุ์กบ ก้านยาว
หมอนทอง

ก. ทุเรียนประเภทพันธุ์
หนัก พวกนี้จะออกดอกพร้อม ๆ
กับทุเรียนพันธุ์กลาง คือประมาณ
กลางเดือนธันวาคม และดอกก็จะ
บานพร้อม ๆ กับพันธุ์กลาง แต่
เวลาตัดผลช้ากว่า คือตั้งแต่ผลติดอก
จนกระทั่งตัดผลใช้เวลา ๒๐๐-๒๕๐
วัน เช่น ทองย้อยจักร อีหนัก กำ-
ปับ นั่นคือตัดผลประมาณกลาง
เดือนกรกฎาคม

อย่างไรก็ตามระยะเวลาเริ่ม
ผลติดอกนั้นอาจเปลี่ยนแปลงไปตาม
สภาพดินฟ้าอากาศ แต่ระยะเวลาตั้ง
ดอกบานจนถึงแก่ตัดได้นั้น เชื่อว่า
เป็นลักษณะคงที่ของแต่ละพันธุ์
ในประเทศมาเลเซียซึ่งใกล้เคียงกับ
ภาคใต้ของไทย จะมีทุเรียนออกสู่
ท้องตลาดในช่วงเดือนมิถุนายน-
สิงหาคม และในช่วงหลังก็ยังมี
ทุเรียนในระหว่างเดือนธันวาคม-
มกราคม ผู้เขียนมีโอกาสได้ไปชิม
ทุเรียนที่สวนของมหาวิทยาลัย
เปอร์เดเนียน ประเทศมาเลเซีย
เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ในช่วงเดือน
ธันวาคมก็ปรากฏว่ายังมีทุเรียน
เหลืออยู่มาก พบว่าบางพันธุ์ของ
เขานั้นถึงแม้เป็นทุเรียนบ้านแต่
รสชาติเยี่ยมยอด ผู้เขียนได้ขอเมล็ด
มาทดลองปลูกที่บ้านเราบางส่วน
ด้วย เนื่องจากไม่มีเวลาเอาใจใส่
จึงตายเสียมาก

สภาพทางนิเวศน์ของทุเรียน

โดยทั่วไปแล้ว พบว่าสภาพ
ที่เหมาะสมในการปลูกทุเรียน เป็น
ดังนี้ (กรมอาชีวศึกษา, ๒๕๒๔)

ก. ดิน ทุเรียนชอบดินร่วน
ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีธาตุอาหาร
สูง มีการระบายน้ำดี หน้าดินลึก

อย่างน้อย ๑ เมตร ถ้าหากมีหน้าดิน
ตื้น แล้วมีดินดานหรือดินลูกรัง
จะใช้ปลูกทุเรียนไม่ได้ดี โดยทั่วไป
แล้ว บริเวณชายฝั่งทะเล ที่น้ำเค็ม
ขึ้นไม่ถึงนั้น เหมาะแก่การสร้าง
สวนทุเรียน ดินที่ใช้ปลูกควรมี
ความเป็นกรดอยู่ระหว่าง ๖-๖.๕
ในบริเวณที่มีน้ำท่วมหลายวัน หรือ
มีน้ำทะเลท่วมถึง จะทำให้ทุเรียน
เกิดอาการใบเหลือง สลัดใบและ
ตายในที่สุด

ข. อุณหภูมิ ทุเรียนเป็นพืช
เมืองร้อน อุณหภูมิที่เหมาะสมอยู่
ในช่วง ๒๔-๓๐°ซ แต่ถ้าอุณหภูมิ
ต่ำเกินไปในฤดูหนาว เช่นบริเวณ
ภาคเหนือทำให้ทุเรียนชะงักการ
เจริญเติบโต เพราะทุเรียนเป็นพืช
ที่ไม่ค่อยทนหนาว

ค. ปริมาณน้ำฝน ทุเรียน
ต้องการน้ำในปริมาณที่ค่อนข้าง
สม่ำเสมอและต้องการน้ำฝน อยู่ใน
ช่วง ๒,๐๐๐-๒,๕๐๐ มม.ต่อปี

ง. ความสูงของพื้นที่ ทุเรียน
เจริญได้ดีในพื้นที่ที่ใกล้เคียงกับ
ระดับน้ำทะเล แต่มีรายงานว่าใน
ประเทศศรีลังกา พบทุเรียนเจริญ
เติบโตในพื้นที่สูง ถึง ๗๖๐ เมตร

นอกจากนี้ยังพบว่าพวก
ทุเรียนป่าเมื่ออายุยังน้อยจะเจริญ
เติบโตได้ดี ถ้าหากมีที่กำบังหรือ
ร่มไม้อื่น

การเจริญเติบโตและลักษณะทาง
ชีววิทยาของทุเรียน

ทุเรียนเป็นไม้สูงใหญ่ประ-
มาณ ๑๐-๑๕ เมตร แต่ถ้าเป็นทุเรียน
ป่า อาจสูงถึง ๔๕ เมตร ใบของ
ทุเรียนกว้างประมาณ ๕ ซม. พันธุ์
หมอนทอง มีใบกว้างกว่าทุเรียน
พันธุ์อื่น ๆ ในบรรดาทุเรียนพันธุ์

เมื่อพิจารณาความยาวเฉลี่ยของใบ
นั้น พันธุ์ชะนี ยาวประมาณ ๑๑
ซม. หมอนทอง ๑๗ ซม. ก้านยาว
๑๓.๘ ซม. และกระดุมทอง ๑๓.๕
ซม. ใบทุเรียนมีลักษณะปลายใบ
แหลม ขอบใบเรียบ ด้านบนของใบ
สีเขียวแก่เป็นมัน ด้านท้องใบมีสี
น้ำตาลเข้ม

ดอกของทุเรียนนั้นออกเป็น
ช่อ ซึ่งในที่นี้หมายถึงทุเรียนปลูก
ทั่วไป มีจำนวนดอกตั้งแต่ ๑-๔๕
ดอก เป็นดอกสมบูรณ์เพศ มีกลีบ
เลี้ยงสีเขียว ๒ กลีบ กลีบนอกสี
น้ำตาลเชื่อมติดกัน เป็นผืนเดียวกัน
ตั้งแต่ฐานกลีบ ส่วนปลายแตกออก
เล็กน้อย กลีบในสีเหลืองนวลมี
๕ กลีบ เกสรตัวผู้มี ๕-๖ ชุด แต่ละ
ชุดประกอบด้วยเกสรตัวผู้ ๕-๑๘
ก้าน ทุเรียน ๑ ดอก มีอับเกสรตัวผู้
เฉลี่ย ๓๕๐ อัน ถัดจากเกสรตัวผู้
จะเป็นเกสรตัวเมีย ในรังไข่ประ-
กอบด้วยพวงจำนวน ๕ พู (carpel)
ในพวงหนึ่ง ๆ มีไข่ที่จะเจริญเติบโต
เป็นเมล็ดติดอยู่

ทุเรียนปลูก ออกดอกตามกิ่ง
ดอกทุเรียนอาจออกเป็นรุ่น ๆ ชาว
สวนมักทำเครื่องหมายของแต่ละ
รุ่นเอาไว้ เพื่อความสะดวกในการ
เก็บเกี่ยว ในรุ่นเดียวกันใช้เวลาบาน
ประมาณ ๘-๑๐ วัน ระยะเวลาจาก
ดอกเริ่มผลิจนดอกบานนาน ๒
เดือน มีผู้รายงานว่าสภาพของดิน
มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของ
ผลด้วย คือถ้าดินมีไนโตรเจนต่ำ
ทุเรียนจะแก่เร็วกว่าดินที่มีไนโตร-
เจนสูง

สำหรับความรู้เกี่ยวกับ
ทุเรียนพันธุ์ที่สองพันธุ์คือ พันธุ์
ชะนีกับหมอนทอง เมื่อเปรียบเทียบ
กันเป็นดังนี้

ลักษณะ	พันธุ์ชะนี	พันธุ์หมอบทอง
น้ำหนักเฉลี่ยของผล (กก.)	๒.๔๖	๓.๗๕
เส้นผ่าศูนย์กลางผล (ซม.)	๒๓.๖๐	๒๐.๓๕
เส้นรอบวง (ซม.)	๕๔.๑๓	๖๔.๐๐
ความยาว (ซม.)	๒๓.๖๐	๒๕.๘๖
เปลือกหนา (ซม.)	๐.๗๐	๐.๘๕
เนื้อหนา (ซม.)	๑.๖๖	๒.๒๑
จำนวนเมล็ดลิบ (ร้อยละ)	๗๐.๓๐	๗๕.๒๕
น้ำหนักเนื้อ (กก.)	๐.๗๔	๑.๑๔
น้ำหนักเนื้อต่อน้ำหนักเมล็ด	๔.๑๑ : ๑	๘.๒๕ : ๑

ได้มีการศึกษากันมากเกี่ยวกับ การพัฒนาการของดอกทุเรียนตลอดจนการติดผล สำหรับข้อมูลในประเทศไทย (กรมอาชีวศึกษา, ๒๕๒๔) กล่าวว่า ดอกทุเรียนออกเป็นกระจุกตามโคนกิ่งมากกว่าปลายกิ่ง เมื่อเริ่มออกมีลักษณะเป็นตุ่มเล็ก ๆ สีน้ำตาลแก่ แล้วจะงักอยู่ชั่วระยะหนึ่ง แต่ไม่เสมอไปเชื่อว่าขึ้นอยู่กับอาหารภายในกิ่งและอุณหภูมิของอากาศ เมื่ออุณหภูมิพอเหมาะดอกที่เป็นตุ่ม ๆ อยู่นั้น จะเจริญขึ้นมาเรื่อย ๆ จนเป็นดอกตูม ทะขอยกันเป็นระยะจนหมดรุ่น และพบว่าถ้าปีใดมีอุณหภูมิในเดือนธันวาคม ต่ำกว่า ๑๔°ซ ทุเรียนจะผลิติดอกได้เร็วกว่าปกติ โดยทั่วไป ดอกทุเรียนจะบานตอนใกล้ค่ำ เวลาประมาณ ๑๘.๐๐ - ๑๙.๐๐ น. ดอกมีกลิ่นหอม แล้วจะโรยในวันรุ่งขึ้น เนื่องจากดอก

ทุเรียนบานในเวลากลางคืน และมีเวลาบานสั้น แมลงทั่วไปจึงมีโอกาสมผสมพันธุ์น้อย นอกจากแมลงบางชนิดที่ออกหากินในเวลากลางคืน แล้วเกสรตัวเมีย มักเจริญเร็วกว่าตัวผู้ เกสรตัวเมียจะโผล่ออกมาก่อนจึงมีโอกาสมที่ จะรับการผสมเกสรจากดอกอื่น หรือต้นอื่น มากกว่าในดอกเดียวกัน ทำให้มีโอกาสมผสมข้ามพันธุ์ได้ง่าย นอกจากนี้ยังเชื่อว่าเวลาบานของดอกทุเรียนขึ้นอยู่กับความชื้นในอากาศและความเข้มของแสงแดด เช่นในวันที่ครึ้มมากดอกจะบานเร็ว

จากข้อมูลในประเทศฟิลิปปินส์ (Valmayor, ๑๙๖๕) พบว่าดอกทุเรียนเริ่มบานในตอนเย็น และเกสรตัวเมียจะรับละอองเกสรตัวผู้ได้ถึง ๖.๐๐ น. ของวันรุ่งขึ้น อับเกสรจะแตกเวลาประมาณ ๒๑.๐๐ น. และจะปลิวในตอนกลางคืนแต่

ก่อนช่วงเช้า เกสรตัวผู้ กลับดอกและกลับเลี้ยงจระร่วง ส่วนที่เหลืออยู่ คือเกสรตัวเมีย ในการศึกษาชุดเดียวกันมีรายงานด้วยว่าทุเรียนเป็นพืชที่ไม่รับละอองเกสรของตัวเอง หรือ เกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียของต้นเดียวกันไม่สามารถผสมกันได้ (self incompatible) เพราะจากการทดลองให้ดอกทุเรียนผสมตัวเอง จำนวน ๑๕๐ ดอกในปีแรก และอีก ๑๔๘ ดอกในปีถัดมา ไม่ปรากฏว่าทุเรียนติดผลเลย แต่เมื่อให้มีการผสมข้าม โดยใช้ละอองเกสรตัวผู้จากต้นอื่นมาใส่ปรากฏว่าติดผลปกติ อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาได้เสนอแนะว่า ไม่ควรสรุปว่าทุเรียนทุกพันธุ์ต้องผสมข้าม บางต้นอาจมีทั้งที่รับเกสรของตัวเองได้และไม่ได้

การศึกษาในประเทศมาเลเซียพบว่าทุเรียนแต่ละพันธุ์มีความ

แตกต่างกันในเรื่องของ เวลาที่ดอกบานและการแตกของอับเกสร เพราะพบว่าบางดอกบานตอนหลังเที่ยงคืน (๐๒.๓๐ น.) และมีค้างกวาดลอคจนแผลงกลางคืนประมาณ ๑๐ ชนิด เป็นตัวช่วยถ่ายละอองเกสรที่สำคัญ ดอกทุเรียนมีกลิ่นและขนาดของดอกที่พอเหมาะทำให้สัตว์กลางคืนดังกล่าวชอบ แต่เขาพบว่า ไม่ปรากฏว่าลมเป็นตัวช่วยถ่ายละอองเกสรให้แก่ดอกทุเรียน ในการศึกษาอีกชุดหนึ่งโดย Arasu (๑๕๗๖) เขาได้ตรวจสอบดอกทุเรียนหลายร้อยดอกโดยวิธีควบคุมการถ่ายละอองเกสรในช่วงปี ค.ศ. ๑๕๖๓-๑๕๗๑ เขายืนยันว่าทุเรียนเป็นพืชที่ผสมตัวเองไม่ได้ แต่การติดผลมาจากการผสมข้ามพันธุ์ อย่างไรก็ตามจนถึงปี ค.ศ. ๑๕๗๖ มีผู้พบพันธุ์ทุเรียนที่ผสมตัวเองได้ (Soepadmo and Eow, ๑๕๗๖)

ยังมีข้อมูลจากการสังเกตในประเทศไทย (กรมอาชีวศึกษา, ๒๕๒๔) ซึ่งกล่าวว่า ทุเรียนเป็นพืชผสมตัวเองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาในต่างประเทศ ผู้เขียนเชื่อว่าอาจเป็นคนละพันธุ์กับการศึกษาในต่างประเทศ อย่างไรก็ตามก่อนที่เราจะสรุปข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ใด ๆ ต้องตรวจสอบให้แน่ชัดเสียก่อน การสังเกตอย่างเดียวอาจทำให้ผิดพลาดได้ และก่อให้เกิดการพัฒนาในแนวทางที่ไม่ถูกต้อง สำหรับเนื้อหาดังกล่าวได้บรรยายต่อไปว่า ทุเรียนมีการผสมเกสรตามธรรมชาติ ๑๕ เปอร์เซนต์ นอกนั้นอาจไม่ได้รับการผสมเกสรจากจำนวนนี้พบว่าติดผลสูงสุด

เพียง ๕.๖๖ เปอร์เซนต์ ส่วนที่หายไปเชื่อว่า เชื้อตัวผู้ตาย หรืออ่อนแอหรืออาจเป็นเพราะการผสมเกสรในพันธุ์เดียวกัน ทำให้ทุเรียนติดผลน้อย ในเรื่องของการออกดอกของทุเรียนนี้ ปัจจุบันชาวสวนในประเทศไทย มีเทคนิคในการเร่งดอก เช่น ทำให้ทุเรียนออกดอกก่อนฤดู ๑๐-๓๐ วัน โดยสร้างพื้นฐานความสมบูรณ์ของใบและลำต้น คือ อาหารดี ต้นสมบูรณ์ และมีสภาพแห้งแล้งก่อนออกดอกประมาณ ๑๐ วันด้วย แล้วจึงให้น้ำ

การขยายพันธุ์ทุเรียน

ทุเรียนสามารถขยายพันธุ์ได้โดยวิธีต่าง ๆ เช่น การขยายพันธุ์ด้วย เมล็ด ซึ่งปัจจุบันไม่นิยมเพราะให้ผลช้า และไม่ตรงตามสายพันธุ์ แต่ในแง่การวิจัย เพื่อผลิตพันธุ์ใหม่ ๆ ยังจำเป็นต้องใช้ เมล็ดอาจใช้ปลูกเพื่อเป็นต้นคอได้ปัญหาหนักของชาวสวนทุเรียนในปัจจุบันคือ ทุเรียนเป็นโรครากเน่า โคนเน่าอย่างไหล จึงมีการทดลองหาต้นตอที่เหมาะสมขึ้น ในการทดลองขั้นต้นนี้ ปรากฏว่า ต้นตอของทุเรียนนก ติดได้ดีกับพันธุ์ชะนี กบ หมอนทอง กวาง ก้านยาว และกระดุมทอง เชื่อว่าอาจแก้ปัญหาข้างต้นได้ วิธีเสียบยอด เป็นวิธีที่นิยมกันมากในปัจจุบัน เพราะทำได้ง่ายและประหยัดเวลา นอกจากนี้การตอน หรือการทาบกิ่งก็เป็นที่นิยมทั่วไป

การปลูกและการบำรุงรักษาทุเรียน

ก. การเตรียมหลุมปลูกและการปลูก

ในการเตรียมหลุม ควรจะขุดหลุมให้กว้าง ๑ เมตร ยาว ๑

เมตร และลึก ๑ เมตร เวลาขุดหลุมให้ขุดเอาดินชั้นบนแยกกองไว้ปากหลุมด้านหนึ่ง และดินชั้นล่างไว้ปากหลุมอีกด้านหนึ่ง แล้วตากดินไว้ ๑ สัปดาห์ จึงค่อยกลบหลุมในการกลบหลุม ให้ใช้ดินบนกลบลงไปก่อน โดยใช้หญ้าแห้งและปุ๋ยคอกใส่รวมลงไป ผสมคลุกเคล้าเอาใส่ดินฟอสเฟตลงไปด้วยหลุมละ ๑ กิโลกรัม เมื่อดินชั้นบนหมด อาจจะหาดินชั้นบนจากบริเวณปากหลุมมากลุกเคล้าด้วย ปุ๋ยอินทรีย์ แล้วใส่ลงไปให้เต็มหลุม และควรกลบหลุมให้สูงกว่าระดับพื้นประมาณ ๒๐-๓๐ ซม. ถ้าหาดินบนไม่ได้ อาจใช้ดินล่างผสมกับปุ๋ยคอกก็ได้ การกลบหลุมให้สูงกว่าระดับพื้นก็เพราะหญ้าแห้ง และปุ๋ยคอกที่ใส่ลงไป จะมีการยุบตัวลง คือ เมื่อปลูกไป ๒ ปีแล้วจะยุบต่ำระดับดินเดิม แต่ถ้ากลบครั้งแรกให้เสมอฟื้น เมื่อเกิดการยุบตัวลง จะทำให้เกิดแอ่ง ถ้าฝนตกชุก หรือมีการระบายน้ำไม่ทัน น้ำจะขังทำให้รากเน่าได้

ในการปลูกทุเรียนนั้น โดยทั่วไประยะปลูกสำหรับทุเรียนพันธุ์เบาและพันธุ์กลางใช้ระยะปลูก ๑๐ x ๑๐ เมตร แต่สำหรับทุเรียนพันธุ์หนักใช้ระยะปลูก ๑๒ x ๑๒ เมตร เมื่อเตรียมหลุมปลูกเรียบร้อยแล้ว ก็จัดนำกิ่งพันธุ์มาปลูก ไม่ว่าจะกิ่งตอน กิ่งทาบ หรือเสียบยอดก็ตาม เมื่อนำออกมาจากภาชนะแล้ว ควรมีการจับแยกดินออกเสียบ้าง เพื่อว่ารากใหม่จะแทงออกมาได้ง่าย สำหรับกิ่งทาบและกิ่งเสียบยอด ซึ่งมีรากแล้ว ควรจัดรากให้ตรง จากนั้นก็วางกิ่งพันธุ์ปลูก ให้อยู่ตรงกลางหลุมพอดี

สำหรับกิ่งตอนชำให้กลบให้พอมิด
กระเปาะชำ กิ่งทาบควรกลบให้เท่า
ระดับพื้นดินเดิม หรืออาจให้เกิน
ขึ้นมา จนถึงบริเวณรอยทาบส่วน
ล่างก็ได้ แต่อย่าให้ทับรอยแผล เมื่อ
ปลูกเสร็จแล้ว ควรจะปักไม้ผูกติด
กับลำต้นไว้ ๒-๓ เปราะ เพื่อป้องกัน
ลมโยก จากนั้นก็หาหญ้าแห้ง
คลุมบริเวณโคนเอาไว้ แล้วรดน้ำ
ให้ชุ่ม จึงทำร่มให้เพราะทุเรียน
เริ่มปลูก ไม่ต้องการแสงแดดมาก

ข. การปฏิบัติและการบำรุง รักษา

ทุเรียนที่ปลูกในระยะแรก
ต้องการน้ำมาก อาจเป็นเพราะราก
ยังตื้น จึงควรรดน้ำทุกวันอย่างน้อย
๑ เดือน หลังจากนั้นอาจเว้นระยะ
ได้บ้าง แล้วแต่ปริมาณความชื้นในดิน
จนกระทั่งถึงระยะออกดอก เมื่อ
ทุเรียนออกดอกแล้ว ถ้าพบว่าดิน
แห้งมากไป อาจให้น้ำบ้างเล็กน้อย
แต่ถ้าให้มากทุเรียนจะสลัดดอก
เมื่อทุเรียนติดผลขนาดกำปั้น จึง
ทำการให้น้ำโดยรดจนชุ่ม และให้
น้ำทุเรียนเรื่อย ๆ จนผลจวนจะแก่
จึงงดให้น้ำ แต่ถ้ารดน้ำในช่วงนี้
จะทำให้ผลทุเรียนเกิดอาหารใส่ซึม

ชาวสวนที่ประสบความสำเร็จ
แถวจังหวัดระยองมีระบบ
การให้น้ำที่สมบูรณ์มาก (โก้,
๒๕๒๔) โดยใช้ระบบสปริงเกอร์
ขนาดเล็ก ให้น้ำบ่อยมาก โดยให้น้ำ
พร้อม ๆ กับการให้น้ำประมาณปี
ละ ๑๐๐ ครั้ง ใช้สูตร ๖-๒๖-๔๐
เท่าใส่หม้อขนาดบรรจุปุ๋ยได้ครั้งละ
๖ กก. ผสมน้ำ ๘๐ ลิตร ซึ่งสา-
มารารถให้แก่ทุเรียนได้ ๘๔ ตัน เฉลี่ย
แล้วทุเรียนได้รับปุ๋ยต้นละ ๗๐ กรัม
ต่อครั้ง หรือปีละ ๗ กก.ต่อต้น

การให้โดยวิธีนี้ พบว่าทุเรียนมี
คุณภาพดี ผลโตสม่ำเสมอ การตัด
แต่งทรงพุ่มทุเรียนให้ค่อนข้างโปร่ง
เป็นสิ่งสำคัญเพราะทำให้แต่ละกิ่ง
ได้รับแสงทั่วถึง มีการถ่ายเทของ
อากาศได้ดี ลดโรค และแมลงด้วย
นอกจากนี้การให้น้ำนั้นแต่ละเจ้า
ของสวนมีวิธีปฏิบัติแตกต่างกัน
ออกไป เช่น พันธุ์กระดุม ปล่อยให้
แล้งจัดประมาณ ๕ วัน จะแตก
ตาออก และทิ้งไว้ ๗-๘ วัน จึงให้
น้ำวันเว้นวันจนดอกบาน พันธุ์ชะนี
ปฏิบัติเช่นเดียวกันแต่เมื่อติดดอก
แล้วต้องให้น้ำน้อยมาก มิฉะนั้นจะ
แตกใบอ่อน ซึ่งทำให้บริเวณปลาย
กิ่งมีผลลีบเกิดขึ้น

การไว้ผลบนต้น เป็นสิ่งจำ-
เป็นในการรักษาคุณภาพของผล
โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสม
กับขนาดลำต้น เช่น มีผู้เสนอว่า
ทุเรียนพันธุ์เบาในปีแรกทำให้ผล
ควรไว้ผลเพียง ๑๐ ผลต่อต้น ใน
ขณะที่ทุเรียนเริ่มออกดอก ต้องทำ
การตัดแต่งดอกออกบ้าง เพราะ
ทุเรียนต้นใหญ่หนึ่ง ๆ จะให้ดอก
ทำหมื่นถึงหกหมื่นดอก จากการ
สังเกตพบว่าดอกซึ่งมากเกินไป
เมื่อทุเรียนแก่ จะพบว่ามีทุเรียน
ขนาดใหญ่อยู่ร้อยละ ๒๐ ขนาด
กลางร้อยละ ๔๐ และขนาดเล็ก
ร้อยละ ๔๐ ซึ่งมีน้ำหนักผลเฉลี่ย
ประมาณ ๑.๕ กก. แต่ถ้ามีการตัด
ผลอ่อนออก เช่น ทุเรียนพันธุ์ชะนี
ที่มีอายุ ๑๕-๑๗ ปี ควรคัดเลือก
ผลไว้ ๑๒๐ ผล จะได้ผลที่มีขนาด
สม่ำเสมอ มีน้ำหนักเฉลี่ยประมาณ
๒.๗ กก. แต่ถ้าไว้ผลน้อยประมาณ
๖๐-๗๐ ผล น้ำหนักผลจะมากขึ้น
ไป อาจหนักถึง ๕ กก. ทำให้คุณ-

ภาพไม่เหมาะสม แต่ถ้าเป็นพันธุ์ก้าน
ยาวควรไว้ผลให้น้อยลง เหลือ
ต้นละ ๖๐ ผล จึงจะได้ผลที่มีคุณ-
ภาพดี อย่างไรก็ตาม การไว้ผล
ให้เหมาะสมนี้ ยังต้องคำนึงถึง
สภาพดิน สภาพต้น และการให้น้ำ
เป็นสำคัญ สิ่งสำคัญในการรักษา
คุณภาพ คือ ต้องเก็บผลทุเรียนแก่
จัด โดยไม่ตัดทุเรียนอ่อนมาบ่ม
นอกจากนี้ยังมีเจ้าของสวนบางสวน
เสนอแนะว่า การตัดแต่งผลอาจจะ
ทำ ๒-๓ ครั้ง จนผลมีขนาดเท่าลูก
มะนาวเป็นครั้งสุดท้าย การไว้ผล
บนกิ่งให้ยึดหลักว่า “กิ่งล่าง ๆ
ให้เหลือไว้ปลายกิ่งแต่กิ่งบน ๆ
ให้เหลือไว้ปลายกิ่ง” ผลที่ปลิดออก
ควรเป็นผลที่บิดเบี้ยว มีโรคแมลง
ทำลาย ผลไม้เต็มพู ติดผลมากเกินไป
โดยทั่วไปตัดผลให้มีเหลือประ-
มาณ ๕๐-๑๕๐ ผล ต่อต้นขึ้นอยู่กับ
ปัจจัย ต่อไปนี้ด้วยคือ อายุของ
ทุเรียน ความสมบูรณ์ของต้น, พันธุ์
ทุเรียน, เลือกดัดผลปลายกิ่ง และ
แต่ละช่อควรเลือกไว้ไม่เกิน ๒
ผล

การเก็บเกี่ยวผลทุเรียน (กรมวิชา
การ, ๒๕๒๗ ; นารีลักษณ์
๒๕๒๕)

เวลาที่เหมาะสมในการเก็บ
เกี่ยวทุเรียน มีผลมากต่อคุณภาพ
ของทุเรียน คนที่ไม่มีความชำนาญ
อาจใช้วิธีดมกลิ่น หรือสังเกตผล
สุกร่วง ๑-๒ ผล ก็จะเริ่มตัด นอก
จากวิธีดังกล่าว ยังมีวิธีอื่นในการ
ตัดสินใจว่าทุเรียนแก่พร้อมที่จะ
ตัดได้หรือยัง เช่น

สีของผล ทุเรียนแก่มีสีจะมี
สีเปลี่ยนไปจากเดิม แต่จะเปลี่ยน
มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับชนิดของ

พันธุ์และสิ่งแวดล้อม ที่เรียนที่ตลาดต้องการ เช่นพันธุ์ ชะนี ก้านยาว หมอนทอง สีจะเปลี่ยนไปเล็กน้อย แต่ก็พอสังเกตได้ คือเปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีน้ำตาลหรือเขียวแกมเทา ปลายหนามแห้งบริเวณร่องหนามมักจะมีสีน้ำตาลเข้ม หนามสามารถปีนเข้าหากันได้ง่าย

การตัดหรือการโคจรทุการใช้นิ้วมือตัดบริเวณโคนหนามทุเรียนหรือการใช้เล็บครูดตามหนามทุเรียน เรียกว่าการโคจร เพื่อฟังดูว่าทุเรียนนั้นควรจะตัดได้หรือยัง ทุเรียนที่ตัดหรือโคจรทุแล้ว เป็นเสียงที่หนักแน่น แสดงว่ายังไม่แก่ ทุเรียนที่แก่แล้วเสียงจะโพกคือเริ่มมีช่องว่างระหว่างเนื้อกับเปลือกทุเรียน

ก้านผล ทุเรียนแก่จะมีก้านผลบริเวณที่เรียกว่า “ปลิง” บวมโต เอามือลูบจะรู้สึกสาก ๆ และหลุดง่าย นอกจากนี้ ทุเรียนแก่จะมีก้านผลแข็ง เมื่อใช้มีดคม ๆ ตัดปลายขั้ว จะมีน้ำใส ๆ ไหลเยิ้มออกมามาก ใช้ตะลัน ชิมดู จะมีรสหวาน

โคนหนาม ทุเรียนอ่อนมักจะไม่พบคุ่มที่โคนหนาม ซึ่งมีลักษณะเป็นเม็ดเล็ก ๆ ขนาดหัวเข็มหมุดรอบโคนหนาม อาจมีสีน้ำตาล ข้อสังเกตนี้ใช้ได้ดีในทุเรียนพันธุ์ก้านยาว

นอกจากข้อสังเกตข้างต้นแล้ว ยังมีวิธีอื่น ๆ อีก เช่น ทุเรียนแก่ผลจะลอยน้ำ และการนับอายุผลตั้งแต่เริ่มออกดอก ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ในด้านความนิยม

ของผู้บริโภค ในสมัยก่อนนิยมรับประทานทุเรียนหล่น ซึ่งเนื้อและและกลิ่นแรง ต่อมาเมื่อนิยมรับประทานทุเรียนที่เพิ่งเริ่มจะสุกคือ เนื้อนุ่ม แต่ไม่ละ กลิ่นไม่แรงจัด ซึ่งลักษณะเหล่านี้จะพบได้เฉพาะทุเรียนตัดเท่านั้น อย่างไรก็ตาม โดยปกติแล้ว การดมกลิ่นและการโคจรหนามทุเรียน ก็สามารถตัดสินได้ว่าทุเรียนสุกพอดีหรือไม่ สำหรับพันธุ์หมอนทอง การดมกลิ่นนับเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเมื่ปลิงจะหลุดจากขั้วแล้ว หากไม่มีกลิ่นหอม ทุเรียนผลนั้นก็ยังไม่สุก

ในการตัดทุเรียนนั้น มีวิธีการปฏิบัติว่าถ้าเป็นทุเรียนต้นเดี่ยวจะใช้มีดคม ๆ ตัดที่ขั้วให้ห่างจากกิ่ง ๑-๑.๕ ซม. เพราะในระยะขนาดนี้จะมีตาดอกเกิดขึ้นใหม่ในปีต่อไป การตัดที่สะดวกควรใช้คน ๒ คน คือ คนหนึ่งตัด อีกคนเป็นคนรับ ถ้าเป็นทุเรียนต้นสูง ชาวสวนใช้ตะกร้าที่มีหูหิ้ว ทำด้วยเชือกร้อยอยู่กับไม้ขอที่มีรอก ส่วนมีดที่ใช้ตัดนั้น มีลักษณะเป็นมีดขอมือดำมทำด้วยไม้รวกยาวพอที่จะตัดทุเรียนได้ เวลาตัดใช้ไม้ที่มีตะกร้ามีขอและรอกไปเกี่ยวกับกิ่งใกล้ผล ระบุว่าพอตัดผลทุเรียนแล้วจะหล่นลงไปใตตะกร้าพอดี แล้วใช้มีดดังกล่าวตัดขั้ว เมื่อผลทุเรียนลงตะกร้าแล้ว ผู้ถือเชือกข้างล่างจะหย่อนเชือก เพื่อนำตะกร้าผลทุเรียนลงมา แล้วชักขึ้นไปใหม่ด้วยวิธีนี้จะตัดได้วันละหลายร้อยผล ซึ่งขึ้นอยู่กับความชำนาญด้วยการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

เมื่อตัดทุเรียนแก่มาแล้ว ก็ทำการบ่มเพื่อให้ผลสุกเร็วขึ้น ถ้า

สถานที่บ่มมีอุณหภูมิค่อนข้างสูง ทุเรียนจะสุกเร็ว วิธีบ่มอาจทำได้หลายวิธี เช่น ใช้ปูนทาที่ขั้ว ใช้กระสอบป่าน หรือผ้าห่มเก่า ๆ คลุมไว้ บางสวนใช้ใบหมากห่อและคลุมผล และอาจใช้สุราโรงอบพ่นไปที่ผล บางครั้งเวลาไปซื้อทุเรียน แม่ค้าจะใช้ใบตองห่อเป็นมวน ๆ เสียบหุ้มขั้วของทุเรียนไว้เพื่อปิดขั้วไม่ให้ถูกแดดเผา เพราะจะทำให้ขั้วแห้งไม่สวย ยังป้องกันให้ทุเรียนสุก คือยืดเวลาสุกไปได้เล็กน้อย หรืออาจใช้เป็นเทคนิคของแม่ค้า เพื่อปิดขั้วที่หลุดออกไปแล้วนำมาต่อใหม่

ในปัจจุบันได้พัฒนาเทคนิคขึ้นมามาก เช่นทุเรียนที่จะส่งออกต่างประเทศ จะต้องพืฒ์พิดันในการคัดเลือกทุเรียน คือ ก่อนที่จะบรรจุทุเรียนลงกล่อง ต้องทำความสะอาดผลทุเรียนไม่ให้มีแมลงติดไปกับเปลือกแล้วนำผลทุเรียนไปจุ่มลงในสารละลาย เอทธิฟอน หรือ อีเทรล ความเข้มข้น ๒,๐๐๐ ส่วนในล้านส่วน เป็นเวลานาน ๒ นาที เพื่อบ่มให้ทุเรียนสุกพร้อมกัน จากนั้นนำไปผึ่งไว้ในที่ร่ม แล้วจึงบรรจุในกล่องกระดาษที่เจาะรูระบายอากาศสารอีเทรล (หรือน้ำยาเร่งน้ำยางพาราที่ชาวสวนยางใช้ทาหน้ายาง) จะสลายตัวให้แก่ซอเทรลีน ซึ่งจะเหนียวนำไปให้ทุเรียนสุกภายใน ๓ วัน การส่งทุเรียนสุกไปทางไกลนั้นเพื่อเป็นการดับกลิ่นชาวสวนมักใส่ใบโพทะเลลงไปด้วย หรือใช้พลาสติกกันไม่ให้กลิ่นออก (ก็, ๒๕๒๕)

เป็นเวลาหลายปีแล้วที่ประเทศไทยได้ส่งทุเรียนแช่แข็งไปจำหน่ายต่างประเทศ เช่น เยอรมัน

สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส โดยนิยมใช้พันธุ์ชะนี และหมอนทอง ขึ้นตอนในการแข่ง ต้องเลือกทุเรียนที่สุกก่ำลึงดี และเอาเปลือกออกเลือกเฉพาะที่มีคุณภาพดี ทำการคว้านเอาเมล็ดออก หรือรวมทั้งเมล็ด นำเข้าเครื่องแช่แข็งนาน ๓๕-๔๐ นาที ที่อุณหภูมิลบ ๔๐ องศาเซลเซียส แล้วนำมาบรรจุใส่กล่องพลาสติกใส ขนาดบรรจุกล่องละ ๓๐๐ กรัม แล้วจึงนำไปเก็บไว้ในห้องเย็นที่อุณหภูมิลบ ๑๘ องศาเซลเซียส นอกจากทุเรียนแช่แข็งดังกล่าวแล้ว ปัจจุบันได้มีการศึกษาการผลิตทุเรียนผงเพื่อเป็นวัสดุคิบ สำหรับอุตสาหกรรมอาหารอีกด้วย ยังได้มีการกำหนดมาตรฐานทุเรียนเพื่อการส่งออกกันบ้างแล้ว เช่น ดูจากรูปร่างของผล น้ำหนักผล ลักษณะภายในเมื่อสุก สภาพความสมบูรณ์ของผล และสีเนื้อซึ่งใช้กับทุเรียนพันธุ์ดี เช่น ชะนี หมอนทอง และก้านยาว

ทุเรียนกวน (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้, ๒๕๒๕)

อาหารที่ขึ้นชื่ออีกอย่างหนึ่งของคนใต้ คือทุเรียนกวน และจัดเป็นวิธินิยมทุเรียนไว้ได้รับประทานตลอดปี การทำทุเรียนกวน เริ่มด้วยการซื้อทุเรียนสุก มาจำนวนมาก แต่ต้องเป็นทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง เพราะทุเรียนพันธุ์ เนื้อจะเหลวและไม่อร่อยเท่าทุเรียนพื้นเมือง เริ่มด้วยการแกะเปลือกออกคัดเอาแต่เนื้อนิ่ม ๆ เทเนื้อทุเรียนลงในกระทะเหล็ก หรือกระทะอลูมิเนียมขนาดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลาง ๓๐-๕๐ ซม. ผสมด้วยน้ำตาลทราย-ในอัตราส่วน เนื้อทุเรียน ๑ กก. ต่อน้ำตาลทราย ๒๐๐ กรัม

พื้นที่ปลูกทุเรียนมีในจังหวัดนราธิวาสมากที่สุด ซึ่งอาจรวมทุเรียนบ้านไว้ด้วยที่บ้านตันหยงมีสเป็นแหล่งของทุเรียนกวนมีชื่อของบักขี้ไต้ส่งไปจำหน่ายในภาคกลางปีละมาก ๆ

กระทะหนึ่ง ๆ สามารถใส่เนื้อทุเรียนได้ประมาณ ๖-๘ กก. ถ้าใช้ทุเรียนสด ๗ กก. จะได้ทุเรียนกวนประมาณ ๕ กก. การกวนเริ่มด้วยไฟแรง ๆ ก่อนแล้ว ค่อย ๆ ลดไฟลงเป็นไฟอ่อนจนทุเรียนสุกพอดี

ในการกวนทุเรียนจะใช้ผู้ชาย ๑-๒ คน ใช้พายค้ำยาว เพื่อเป็นการผ่อนแรง กระทะหนึ่ง ๆ ใช้เวลากวนประมาณ ๒ ชั่วโมง

วันหนึ่ง ๆ ผู้กวนทุเรียนจะกวนได้ประมาณ ๕ กระทะ เมื่อกวนจนทุเรียนเป็นเนื้อเดียวกันและแห้งสนิทจนไม่ติดกระทะแล้ว จึงยกลงวางให้เย็นเพื่อบรรจุภาชนะต่อไป

คุณค่าทางอาหารของทุเรียน

ในน้ำหนัก ๑๐๐ กรัม ของเนื้อทุเรียนที่ได้รับประทาน มีส่วนประกอบต่าง ๆ ต่อไปนี้ (Leung et. al. ๑๕๗๒)

พลังงาน	๑๒๔	แคลอรี
ความชื้น	๖๖.๘	เปอร์เซ็นต์
โปรตีน	๒.๕	กรัม
ไขมัน	๑.๖	กรัม
คาร์โบไฮเดรต	๒๘.๓	กรัม
กากใย	๑.๔	กรัม
เถ้า	๐.๘	กรัม
แคลเซียม	๒๐.๐	มิลลิกรัม
ฟอสฟอรัส	๖๓.๐	มิลลิกรัม
เหล็ก	๐.๘	มิลลิกรัม
โซเดียม	๑.๐	มิลลิกรัม
โปแตสเซียม	๖๐๑.๐	มิลลิกรัม
วิตามิน บี ๑	๐.๒๗	มิลลิกรัม
วิตามิน บี ๒	๐.๒๕	มิลลิกรัม
วิตามิน ซี	๕๗.๐	มิลลิกรัม

กล่าวได้ว่าในบรรดาผลไม้ทั้งหลาย ทุเรียนจัดเป็นผลไม้ที่มีคุณค่าทางอาหารสูงที่สุด เพื่อพิจารณาถึงพลังงาน โปรตีน ไขมัน และคาร์โบไฮเดรต ธาตุ ฟอสฟอรัส และโปแตสเซียม มีมากที่สุดเช่นกัน

คือ มากกว่ากล้วยเกือบ ๒ เท่า และวิตามิน B₁ กับ B₂ ก็มากกว่ากล้วย ๘-๕ เท่า แต่น่าเสียดายที่เป็นผลไม้ที่มีราคาสูงเกินไปสำหรับคนยากจน

พื้นที่ปลูกทุเรียนในภาคใต้

ทุเรียนบ้านในภาคใต้ มีเกือบทุกจังหวัดแต่ที่นิยมปลูกในปัจจุบัน เป็นทุเรียนพันธุ์ดีจากภาคกลาง เช่น ชะนี ก้านยาว และหมอนทอง ซึ่งกำลังขยายเนื้อที่เพาะปลูกเรื่อย ๆ จากรายงานของสำนักส่งเสริมการเกษตรภาคใต้ ประจำงวดที่ ๑ เดือนพฤษภาคม - ตุลาคม ๒๕๒๘ ปรากฏว่ามีพื้นที่ปลูกทุเรียนในจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

จังหวัด	จำนวนไร่
ชุมพร	๓๐,๖๗๐
ระนอง	๒,๖๕๐
สุราษฎร์ธานี	๑๑,๒๓๑
นครศรีธรรมราช	๑๗,๑๔๐
พังงา	๑๐,๖๘๐
ภูเก็ต	๒,๓๓๒
กระบี่	๖,๒๘๕
ตรัง	๖,๕๕๒
พัทลุง	๕,๑๗๐
สงขลา	๑๒,๑๑๑
สตูล	๓,๔๑๕
ปัตตานี	๖,๒๘๓
ยะลา	๑๗,๔๓๗
นราธิวาส	๓๑,๓๕๗
รวม	๑๖๓,๓๕๗

จะเห็นได้ว่าพื้นที่ปลูกทุเรียนมีในจังหวัดนราธิวาสมากที่สุด ซึ่งอาจรวมทุเรียนบ้านไว้ด้วย ที่บ้านตันหยงมัสเป็นแหล่งของทุเรียนกวนมีชื่อของปักษ์ใต้ ส่งไปจำหน่ายในภาคกลางปีละมาก ๆ ส่วนในภาคตะวันออกเฉียงใต้

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ กล่าวว่าจังหวัดระยองมีเนื้อที่ปลูกทุเรียนถึง ๖๕,๐๐๐ ไร่ โดยเฉพาะที่อำเภอแกลง ผลิตทุเรียนมากที่สุด แต่เนื่องจากมีภาวะฝนทิ้งช่วง, ติดผลน้อย, ศัตรูพืช พวกเพลี้ยไฟ และไรแดง ทำให้ผลผลิตในปีดังกล่าวเหลือเพียง ๔๐๐ กก.ต่อไร่ อย่างไรก็ตาม ทุเรียนพันธุ์ชะนีปลูกกันมากที่สุด ในภาคตะวันออก มีจำนวนพื้นที่ปลูกถึงร้อยละ ๗๒.๑๘ ของพื้นที่ทั้งหมด

สรุปและข้อเสนอแนะ

โดยเหตุที่ทุเรียนเป็นผลไม้ที่มีคุณค่าทางอาหารสูง และกำลังเป็นผลไม้ที่เริ่มเป็นที่รู้จักของชาวต่างชาติ จึงควรที่จะส่งเสริมผลไม้ให้มากขึ้น ข้อมูลจำนวนมากที่รวบรวมได้ในประเทศ ส่วนใหญ่มาจากการสังเกต ขาดการศึกษาอย่างมีระบบตามหลักวิทยาศาสตร์ จึงทำให้ข้อมูลในการปลูกทุเรียนใช้ไม่ได้ผลในบางพื้นที่ การติดผลของทุเรียน อาจมีปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวข้อง ก็นอกจากสภาพแวดล้อมแล้ว สภาพทางชีววิทยาของดอกทุเรียนเอง ชาวสวนควรมีความเข้าใจด้วย การปลูกทุเรียนพันธุ์เดียวกันในสวนใหญ่ อาจมีผลดี ถ้าพันธุ์นั้นไม่รับละอองเกสรของตัวเอง ก็ทำให้ทุเรียนไม่มีเมล็ดหรือเมล็ดลีบ แต่พันธุ์นั้นต้องมีการพัฒนาของเนื้อขึ้นมาได้เอง ถ้าหากมันไม่สามารถพัฒนาเนื้อรอบเมล็ดได้แล้ว ผลเล็ก ๆ ก็จะหล่นดังที่เคยมีรายงานในบทความนี้

ผู้เขียนเป็นห่วงว่าถ้าขยายพื้นที่ปลูกทุเรียนพันธุ์จากภาคกลางมากจนเกินไป ทุเรียนบ้านพันธุ์ดี ๆ หลายพันธุ์อาจสูญหายไปเป็นที่สุด ความจริงทุเรียนบ้านหลายพันธุ์ในภาคใต้มีความเหนือกว่าทุเรียนพันธุ์จากภาคกลาง ในแง่ของรสชาติ, ความหอมหวาน, คุณภาพในการทำทุเรียนกวน และความต้านทานต่อโรคแมลง การสงวนพื้นที่ปลูกไว้บ้าง แทนการโค่นป่าปลูกยางพาราหรือปาล์ม น้ำมันอย่างเดียว ย่อมเป็นผลดีสำหรับการปรับปรุงพันธุ์ในอนาคต ซึ่งอาจต้องอาศัยเมล็ดพันธุ์จากทุเรียนบ้าน □

เอกสารอ้างอิง

โก้ กลีกร ๒๕๒๕. เกษตรท้าว. เล่มการเกษตร ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑๑๕ หน้า ๑๘-๒๓

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๗ คู่มือครูวิชาชีวหมวดเกษตรกรรม "การทำสวนไม้ยืนต้น" กษ.ท. ๐๔๐ โรงพิมพ์คุรุสภา

กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๔ คู่มือการเรียนการสอน "พืชสวนเฉพาะ" กษ.๐๑๕ โรงพิมพ์คุรุสภา

เต็ม สมิตินันท์ ๒๕๒๑. ชื่อพันธุ์ไม้ แห่งประเทศไทย (ชื่อพฤกษศาสตร์ - ชื่อพื้นเมือง) หจก.พันธ์ พับลิชชิ่ง กรุงเทพฯ

นารัตถกษณ์ สุขกิจ ๒๕๒๕. ข้อสังเกตในการเลือกซื้อทุเรียน.

วนสาร ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๒ หน้า ๑๕๑-๑๕๓.

ไพโรจน์ ผลประสิทธิ์ ๒๕๑๓. เล่าเรื่องทุเรียน. กสิกร ปีที่ ๔๓ ฉบับที่ ๕ หน้า ๓๕๑-๓๕๖

สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ ๒๕๒๕. "ทุเรียนกวน" สถาบันทักษิณคดีศึกษา, สงขลา เล่ม ๔ หน้า ๑๕๕๔-๑๕๕๕

Arasu, N.T. 1976. Tree fruit improvement. MARDI Plant Breeding

Workshop, August 23-25, 1976

Brukil, I.H. 1966. A dictionary of the economic products of the Malay Peninsula. Ministry of Agriculture & Cooperatives, K.L., Malaysia

Kostermans, A.I.C.H. 1958. The Genus Durio Adans (Bombae) Reinwardtia, Published by Herbarium Bogariense, Kebun Raya Indonesia, Vol. 4:3 pp 357-463

Leung, W.T.W. et.al. 1972. Food Composition Table for use in

East Asia. US-DHEW-FAO.

Saepadmo, E. and B.K. Eow 1976. The productive biology of *Durio zibethinus* Murr. Gard. Bull, Singapore, Special Volume issued in Commemoration of the 70 th. Birthday of Prof. Corner.

Valmayor, R.V., R.E. Coronel and D.A. Ramirez. 1965. Studies in floral biology, fruit set and fruit development in durian. Phil. Agri. 47:355-366.

เมื่อผู้ป่วนบุกสงขลา ● ต่อจากหน้า ๑๖

ก็อยู่ในกรม ในวันนั้นกองร้อย ๒ จัดหน่วยเตรียมพร้อม ๑ หมวดผลัดเปลี่ยนกับกองร้อย ๑ ส่วนกองร้อย ๔ เป็นพวกปืนกลหนัก

ประมาณ ๒ น.เศษ วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๒๕ ได้ยินเสียงแตรเกิดเหตุสำคัญ ข้าพเจ้ากับเพื่อน ๆ ก็แต่งเครื่องแบบลงมาเข้าแถวที่หน้ากองร้อย ผู้บังคับบัญชาก็มาพร้อมกันทั้ง ๓ หมวด แล้ว ผบ.กองสั่งให้เดินไปรวมพลที่ บก.พัน

ในขณะที่เข้าแถวอยู่นั้นข้าพเจ้าถาม ผบ.หมวดสนัดว่าเกิดเหตุอะไรขึ้น ได้รับคำตอบว่าเวลานี้ผู้ป่วนขึ้นยึดสงขลาแล้ว ผบ.หมวดสั่งจ่ายกระสุนให้คนละ ๑๕ นัด แต่ข้าพเจ้าหีบเอามาราว ๓๐ นัด ผบ.ร้อยสั่งให้ออกเดินทางผ่านกองรักษาการณ์ถึงถนนใหญ่หน้ากรม ก็พอดีได้ยินเสียงปืน ๒ นัด ที่หน้าวัดเกาะถ้ำ ทราบภายหลังว่า ผบ.หมวดสนัดยิงคนที่ปืนเสาขึ้นไปตัดสายโทรศัพท์ แต่ไม่ถูกคนร้ายหนีไปได้

กองพัน ๔๑ เดินมุ่งไปทางทิศเหนือ หมวดเตรียมพร้อมของกองร้อย ๑ ล่วงหน้ามาก่อนที่หัวเขาสำโรง กองร้อย ๑ ที่เหลือตั้งแนวในนาข้าวด้านตะวันตกของถนนสายทุ่งหวัง (คือถนนสงขลา-นาทวี ในปัจจุบัน) กองร้อย ๒ ยึดแนวต่อกองร้อย ๑ ไปทางตะวันตก พื้นที่แถวนั้นเป็นที่นาและมีน้ำขังอยู่ถึงกลางเข่ง เอาหัวคันนาเป็นที่กำบัง (ที่ ๆ กล่าวปัจจุบันเป็นที่ตั้งวิทยาลัยครูและมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)

ขณะที่ฝ่ายเราเข้าประจำที่นั้นยังไม่เห็นทหารผู้ป่วน แนวที่เรายึดนั้นอยู่ห่างจากถนนสงขลา-หาดใหญ่ตั้งแต่ ๔๐๐ เมตรถึง ๕๐๐ เมตร หมู่ของข้าพเจ้าอยู่ตอนกลาง ๆ

ราว ๕ น. ฝ่ายผู้ป่วนเริ่มยิงประปรายเป็นชุด ๆ เป็นเสียงปืนกลยังมองไม่เห็นตัวข้าศึก พอเกือบสว่างจึงเห็นทหารผู้ป่วนประมาณ ๓๐ คน จุดสนามเพลาะอยู่ที่บ้านไก่อื่นยว (ในบริเวณมมสามเหลี่ยม

ของวิทยาลัยครู) หมวดเตรียมพร้อมของกองร้อย ๑ ซึ่งมาประจำที่ก่อนได้ยิงโต้ตอบกับฝ่ายผู้ป่วน กองร้อย ๑ และกองร้อย ๒ ก็ยิงตาม ผลๆ คำกับผลๆจวง ถูกกระสุนฝ่ายข้าศึกตายทันที พลทหารอีกคนหนึ่งถูกสะเก็ดระเบิดที่ปากบาดเจ็บสาหัส

พอสว่างก็เห็นทหารผู้ป่วนจำนวนมากขึ้น เดินแถวมาเสริมกำลังที่บ้านไก่อื่นยว ฝ่ายเราเลี้ยงยิงได้นัด แต่ข้าศึกก็หนุนเนื่องเข้ามาไม่ขาดสายและเห็นเครื่องบินทหารผู้ป่วนขึ้นเต็มท้องฟ้า พอเครื่องบินมาเหนือศีรษะ ผบ.กองร้อยสั่งให้หยุดยิงโดยบอกว่าให้ประหยัดกระสุน ถ้าไม่เห็นตัวข้าศึกก็อย่ายิง

ในพวกที่ข้าพเจ้าควบคุมพลฯดิน แซ่ลิ่ม ถูกยิงตาย ๑ คน ข้าพเจ้าเข้าไปกอดจูบแล้วว่าเพื่อนเอ๋ยไปก่อนเถิด ปรากฏว่ากระสุน